

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Новікова Н. В.</i> Психологічна характеристика міжособистісних стосунків дітей дошкільного віку.....	86
<i>Сторож В. В., Набухотна Н. М.</i> Педагогічні умови для розвитку навичок подолання агресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку.....	92
<i>Плачкова К. М.</i> Розвиток адекватної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО.....	97
<i>Шевченко С. О.</i> Інтелектуальна готовність дитини до школи.....	105

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

<i>Булгакова О. Ю., Алексеєнко В. В.</i> Ігрова технологія як сучасний засіб розумового виховання дошкільників.....	111
<i>Булгакова О. Ю., Балаклєйцев О. О.</i> Наукові уявлення про розвиток творчих здібностей дітей у психолого-педагогічній літературі.....	115
<i>Булгакова О. Ю., Бойчук О. С.</i> Концепція емоційної сфери: теоретичний аналіз різних авторських підходів.....	122
<i>Булгакова О. Ю., Львов В. Ю.</i> Роль казкотерапії в розвитку емоційної сфери дошкільників: науково-практичний аспект.....	127
<i>Валлер К. М.</i> Освітньо-виховний потенціал природи у розвитку дітей від 2-4 років (на прикладі швейцарського лісового дитячого садка КлеверКідз).....	133
<i>Ковиліна В. Г., Довбиш М.-Н. О.</i> Інноваційні методи як засіб естетичного розвитку в закладах дошкільної освіти.....	143
<i>Кримова Н. О., Салагор О. С.</i> Педагогічні умови формування соціальної компетентності дошкільників в умовах дистанційного навчання.....	149
<i>Найда Р. Г., Димитрова К. І.</i> Впровадження педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у сучасну дошкільну освіту: перспективи та виклики.....	155

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

**К.психол.н., доц. Н. О. Кримова
Магістрантка О. С. Салагор**

Проблема формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку за умов дистанційного навчання набула актуальності через необхідність адаптації освітнього процесу до нових реалій. Дистанційна форма навчання не тільки змінює комунікаційні стратегії педагогів, а й потребує нового підходу до взаємодії між дітьми та їхнім соціальним середовищем. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, соціально-громадянська компетентність є однією з основних компетентностей, що мають бути сформовані у дітей до моменту вступу до школи [1].

Метою роботи є визначення педагогічних умов, що сприяють формуванню соціальної компетентності дошкільників за умов дистанційного навчання, а також розробка методичних рекомендацій для оптимізації цього процесу.

Наукові дослідження вказують, що соціальна компетентність є важливим чинником розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства: сприяє успішній інтеграції дитини у соціум та забезпечує підґрунтя для її майбутнього самостійного життя. Саме тому питання формування цієї компетентності стає дедалі більш актуальним. У рамках дослідження було проаналізовано погляди науковців, які досліджували різні аспекти соціальної компетентності.

Л. Тарабасова підкреслює, що соціальна компетентність – це не статична характеристика, а динамічна система знань, навичок і вмінь, яка постійно розвивається під впливом різних соціальних і освітніх чинників. Вона наголошує, що соціальна компетентність є інтегративним елементом, який дозволяє дитині не лише адаптуватися до умов соціаль-

ного середовища, а й активно впливати на нього. Важливу роль у цьому процесі відіграє не тільки знання соціальних норм і правил, але й формування моральних цінностей, які є основою для відповідального соціального функціонування. Моральні цінності сприяють не тільки розвитку соціальної адаптації, але й формують у дітей почуття відповідальності перед оточенням [7].

О. Кононко пропонує інший підхід до розуміння соціальної компетентності, зосереджуючи свою увагу на здатності дитини вирішувати соціальні проблеми і виклики, що виникають у процесі взаємодії з іншими людьми. Вона розглядає соціальну компетентність не лише як здатність до адаптації, а й як активну участь дитини в соціальних процесах. Важливою складовою цього є здатність дитини адекватно реагувати на соціальні виклики, включаючи конфліктні ситуації та непередбачувані зміни в середовищі. Ключова роль у розвитку цієї здатності належить педагогу, який виступає посередником між дитиною і соціумом. Педагог має допомогти дитині оволодіти соціальними нормами і моделями поведінки, навчити її розуміти соціальні правила і формувати навички, які будуть необхідні для подальшої соціальної інтеграції [4].

Т. Поніманська, досліджуючи питання розвитку соціальної компетентності в умовах сучасного освітнього процесу, наголошує на важливості колективної діяльності для цього процесу. Вона підкреслює, що саме через участь у колективній діяльності діти набувають основних навичок соціальної взаємодії. Участь у спільних іграх, проектах і завданнях дозволяє дітям вивчати соціальні ролі, розуміти важливість співпраці і взаємодопомоги. В умовах дистанційного навчання необхідно зберігати можливість для подібної колективної діяльності навіть за допомогою технологій [6].

С. Матвієнко, у свою чергу, акцентує увагу на тому, що дистанційне навчання зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до соціалізації дітей. Він вважає, що нові форми комунікації, такі як відеоконференції, інтерактивні

завдання та віртуальні платформи, відкривають нові можливості для формування соціальних навичок у дітей. Дистанційне навчання дає змогу організувати нові форми взаємодії, які можуть бути навіть більш ефективними, ніж традиційні методи. Інтерактивні платформи дозволяють дітям брати участь у спільних проєктах, де вони можуть спілкуватися, обмінюватися думками та ідеями, вчитися співпрацювати на відстані [5].

О. Ємчик звертає увагу на необхідність розвитку емоційного інтелекту у дітей як важливої складової соціальної компетентності. Вона підкреслює, що соціальні навички тісно пов'язані з емоційним інтелектом, оскільки вміння розуміти та контролювати свої емоції є ключовим фактором для успішної взаємодії з іншими. Розвиток емоційної сфери дитини має відбуватися паралельно з розвитком соціальних навичок, оскільки ці дві складові є взаємозалежними. У процесі взаємодії з іншими діти повинні навчитися розуміти не тільки свої емоції, але й емоції інших людей, що допоможе їм більш ефективно взаємодіяти у соціумі. Формування емоційного інтелекту також є важливим у контексті дистанційного навчання, де комунікація може бути обмеженою і діти мають більше покладатися на свої внутрішні ресурси для розуміння емоційних реакцій інших [3].

О. Дурманенко вказує на те, що розвиток соціальної компетентності неможливий без створення відповідного середовища, яке стимулювало б дітей до взаємодії. Вона підкреслює, що дистанційне навчання ставить перед педагогами особливі завдання: створити таке навчальне середовище, яке б сприяло соціалізації дітей, навіть коли вони фізично перебувають на відстані один від одного. Педагогам необхідно адаптувати свої підходи до виховання, використовуючи інноваційні технології для того, щоб створювати відчуття єдності та колективної діяльності серед дітей, незважаючи на обмеження, що накладає дистанційне навчання [2].

Для розвитку високого рівня соціальних здібностей у

дитини, які забезпечать їй повноцінну інтеграцію в суспільство та плавний перехід до нового етапу освіти, необхідно враховувати різноманітність видів діяльності, в яких вона бере участь, а також елементи самопізнання та самоаналізу. Важливим чинником соціалізації дитини є її активність, що дозволяє їй не тільки набувати нові знання, але й висловлювати ставлення до навколишнього світу та набувати практичних навичок. Кожен вид діяльності активізує різні аспекти особистості дитини, і освітній вплив можна здійснювати через різні форми діяльності: спілкування, художньо-естетичну діяльність, гру та інше.

Дослідження проводилося у закладі дошкільної освіти (ЗДО) в місті Одеса. Участь у дослідженні взяли 45 вихованців старших груп віком від 5 до 6 років. Результати дослідження показали, що в більшості дітей соціальна компетентність перебувала на середньому рівні. Виявлено, що діти мали певні труднощі у комунікації під час дистанційного навчання, особливо при необхідності співпраці в групах. Близько 35% дітей не завжди могли самостійно вирішувати соціальні конфлікти, що свідчило про недостатню сформованість навичок соціальної взаємодії.

Тому, було впроваджено комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня соціальної компетентності дітей. Основними засобами, які використовувалися, стали інтерактивні заняття з елементами гри, тренінги для розвитку емоційного інтелекту, а також віртуальні групові ігри. Платформи для відеозв'язку (Zoom, Google Meet) і хмарні сервіси (Google Drive, Padlet) забезпечували можливість для спільної роботи над завданнями. Це дозволяло дітям навчатися взаємодії, навіть в умовах дистанційного навчання.

Також, серед засобів, що використовувалися, особливе місце займали рольові ігри, які стимулювали дітей до активної взаємодії і спонукали до розвитку соціальних навичок. Різноманітні завдання з використанням відео та мультимедійних елементів допомагали дітям краще зрозуміти важли-

вість співпраці і взаємодопомоги.

Повторне дослідження рівня соціальної компетентності дітей після впровадження комплексу заходів здійснювалася за тими самими методиками, а, також, через спостереження за поведінкою дітей під час дистанційних занять. Результати показали значне покращення соціальних навичок дітей. Близько 75% дітей продемонстрували високий рівень соціальної компетентності. Діти стали більш активно взаємодіяти під час спільних завдань, вони продемонстрували здатність розв'язувати конфлікти майже самостійно, або за допомогою мінімального втручання дорослих. Особливо покращились показники комунікативних навичок: діти більше слухали одне одного, висловлювали свої думки і враховували погляди інших.

Проведене дослідження підтвердило, що формування соціальної компетентності дошкільників в умовах дистанційного навчання можливе за умови правильного підбору методичних засобів і технологій. Використання інтерактивних ігрових форм навчання, що сприяють розвитку емоційного інтелекту, значно покращило соціальні навички дітей. Віртуальна взаємодія, яка побудована на партнерських засадах, стимулювала дітей до активної участі у колективних процесах, що позитивно вплинуло на їхню здатність до соціалізації.

Так, формування соціальної компетентності на дошкільному етапі охоплює розвиток певних особистісних якостей, необхідних для забезпечення життєздатності дитини у суспільстві і передбачає усвідомлення норм поведінки, розвиток соціальних навичок та вмінь адекватно реагувати на соціальні ситуації.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ефективності змішаних форм навчання, що поєднують дистанційні та очні частини. Це дозволить оцінити, якою мірою дистанційне навчання сприяє розвитку соціальних компетенцій порівняно з традиційними методами.

Окремим напрямом досліджень може стати вивчення впливу родинної підтримки на розвиток соціальної компетентності дітей у дистанційній освіті. Іншим перспективним напрямом є розробка спеціальних програм для дітей з особливими освітніми потребами, адаптованих до умов дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33 / наук. кер. Піроженко Т. О. та ін. Київ, 2021. 37 с.

2. Дурманенко О. Розвиток соціальної компетентності дошкільників у процесі спілкування з дорослими. *Молодь і ринок*, 2016. № 7. С. 54-60.

3. Ємчик О. Дистанційні форми роботи закладу дошкільної роботи закладу дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2020. Вип. 34, Т. 1. С. 265–269.

4. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 201 с.

5. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч.-метод. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 106 с.

6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 4-те видання, перероблене. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

7. Тарабасова Л. Г. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : методичні рекомендації. Дніпропетровськ, 2016. 30 с.